Rede J.M den Uyl op PvdA congres in de RAI te Amsterdam 28 april 1979.

Geen tijd voor navelstaren, heb ik me veroorloofd te zeggen, kort vóór dit kongres.
Dat sloeg op de vele diskussies in de partij gevoerd over organisatie en taktiek, over wie er voorzitter moest worden, ook ja. En dan het besef, dat we geen tijd te verliezen hebben. De wereld heeft geen wachtkamer.
Dezer dagen is er veel dat de gedachten terugroept naar 1940-'45.
De oorlog, die nooit eindigde.
Ik behoor tot een generatie die nooit wegkomt van de knellende vraag, hoe dit te voorkomen was geweest. Hoe voorkomen kan worden, dat het ooit weer gebeurt. En onze verplichting, die daaruit voortvloeit om een politiek antwoord te geven op het voortduren van het onrecht, de onderdrukking en de onvrijheid.
Er is bij socialisten altijd een sterk geloof aanwezig, dat het onze plicht is een betere wereld op te bouwen.
Vaak lijkt het erop, dat we de handen vol hebben om te voorkomen, dat uitbuiting en onderdrukking erger worden. Onze taak als politieke beweging is het, die beperkte kracht, die we hebben tot op de bodem te gebruiken om verval tegen te gaan, om vrijheid te veroveren, waar onvrijheid heerst.
Ik heb dat sterk ervaren toen het Tanzania van Nyerere een eind maakte aan het terreurregime van Idi Amin in Oeganda.
Het ging daar niet om agressie, maar om herstel van de internationale rechtsorde, geschonden door het Uganda van Amin.

Maar waren we wel echt partij?
Hebben we iets gedaan om Tanzanta te steunen of hebben we achterover geleund en toegekeker, eerst toen tien- duizenden werd geslachtofferd, later toen Tanzania een eenzame strijd voerde ?
Soms lijkt het erop, dat wijd de rijke wereld van het westen, de welvarende wereld van Europa, door een soort amechtigheid bevangen zijn. We laten de zaken op hun beloop, zolang ze onze vrede niet verstoren. Ik beken eerlijk, dat ik het oppositie-zijn van onze partij in het bijzonder als pijnlijk ervaar, waar mogelijkheden zijn weggevallen om aktief, initiatiefnemend bezig te zijn in de strijd voor mensenrechten.

Tot de ervaringen van het laatste jaar, die mij het meest gedaan hebben, behoort het bezoek aan de Dominicaanse republiek. De dictator Ballaquer verslagen, de socialist Guszman president.
En de mensen in dolzinnige vreugde in eindeloze rijen langs de straten, jubelend Leve de vrijheid.
Maar we weten het, vrijheid is geen waar, die je op de markt kunt kopen. Ze moet elke dag opnieuw veroverd worden,
Waar is de vreugde van de Anjer-revolutie in Portugal gebleven.
Vrijheid moet ook "gefinancierd" worden. Democratie behoeft financiële steun om aan democratische rechten inhoud te geven.
De werkelijkheid is, dat vele landen, die zich ontworsteld
hebben aan dictatuur in doodsstrijd verkeren om overeind te blijven.
Dat geldt voor een land als Turkije, waar onze partijgenoot Ecevit in een straatarm land, vecht om het hoofd boven water te houden. Dat geldt voor Jamaica waar onze partij-genoot Michael Manley de duimschroeven worden aangedraaid als hij om internationale hulp vraagt.
De condities van I.M.F. in wereldbank zijn hard, schijnbaar neutraal, maar er ontbreekt precies aan, wat nodig zou zijn, positieve discriminatie ten behoeve van de armen.
Het voorrang geven van steun aan regeringen, die erop uit zijn in de eerste plaats het levenspeil van de achtergestelde groepen te verhogen.
Ik kan niet precies zeggen, wat een kabinet-Den Uyl zou hebben gedaan om Tanzania, om Turkije, om Jamaica te helpen in de situatie van vandaag. Maar ik weet wel heel zeker, dat nu akties hadden ondernomen moeten worden om die steun te geven. Eigen onwikkelingshulp in de Europese gemeenschap, in de organen van de V.N.
Zeker weet ik, dat we Jamaica niet hadden laten vallen als concentratieland, zoals minister De Koning deed.
Zeker weet ik, dat we niet cynisch grappig hadden verteld, zoals Van Agt deed na de laatste Europese top, dat Schmidt met de pet was rondgegaan voor Turkije, maar dat Nederland wel andere zorgen aan het hoofd had.
Zeker weet ik, dat we wegen en middelen hadden gevonden om het straatarme Tanzania extra steun te geven, nu het een internationale politie taak verricht heeft, terwijl de officiële wereld de misdaad in Oeganda voort liet laan.
Zeker weet ik ook, dat Nederland op de Unctad in Manilla van komende weken een

voorhoede- en aanvalspositie zou hebben betrokken om te bewerkstelligen, dat eindelijk, eindelijk de rijke landen zouden voldoen aan de verplichting om hun overheidshulp te brengen op 0,7% van hun nationale inkomen.

Ik heb begrepen, dat de Bondsrepubliek dat nog niet doen zal, al komt er wat verhoging, Helmut Schmidt mag van mij weten, dat ik vind, dat de West-Duitse regering, dat echt niet kan maken, al til ik niet licht aan de problemen van een nieuwe verhoging van de wereldolieprijzen.
En ik betreur het dat we wij als Nederlandse Partij van de Arbeid niet de tijd en de energie hebben gevonden om in het kader van de S.I. de opstelling van socialistische regeringen op de Unctad conferentie goed voor te bereiden. Dat zouden we als oppositie-partij kunnen doen. En het weerhoudt me niet te zeggen, dat hier in Nederland nog geen Unctad-conferentie zo slecht werd voorbereid als onder dit kabinet.
Het is een in-trieste zaak, dat waar Nederland in de E.G. en in de NAVO, in de V.N. en in de organisaties van ontwikkelingshulp de naam had verworven van een land met een eigen gezicht, overlopend van initiatieven, soms tot op de grens gaande van wat internationale samenwerking verdraagt, nu de rust van het kerkhof heerst. Nederland is niet meer lastig, Nederland heeft geen "klauw" meer, geen Stoelpoot om op te staan.
We zijn als oppositie niet machteloos. De strijd tegen Bestek '81 is niet zonder resultaat gebleven.
Het brede verzet tegen de afwenteling van
bezuinigingslasten op de zwakkere groepen heeft het kabinet gedwongen van een aantal voornemens af te zien. De korting op de ambtenarensalarissen werd gedifferentieerd, minder dan wij wilden maar ze kwam er, evenals de aftopping boven ƒ 45.000,-. De 100 gulden eigen risiko in de gezondheidszorg verdwenen. De 10 gulden bij betaling per verpleegdag werd eerst 5 gulden en toen nul cent.
De kinderbijslag-operatie werd enkele giftanden uitgetrokken .

Maar het blijft een schande ondanks een kompensatie voor studerende kinderen, dat het kabinet weigerde de kindertoelage inkomens afhankelijk te maken van de hoogte van het inkomen.

Er lijkt nu een nieuwe fase bereikt. De economische situatie is verslechterd. In de Bestekfilosofie zouden nu de bezuinigingen moeten worden opgevoerd. Dat is ook het geluid dat - uit de VVD-rijen voortkomt. Deze week heeft Lubbers voor het eerst gezegd, dat hij daar niet voor voelt. Dan toch maar liever belastingverhoging dan nieuwe ombuigingen.
Andriessen is ham daarin niet bijgevallen, in zijn boekje komt belastingverhoging niet voor. Het zal zaak zijn nu steeds duidelijker wordt dat Bestek -81 niet werkt, de druk op het CDA te vergroten.
Die druk werkt ook, waar het de kernwapens betreft. Lubbers liet zich op de conferentie over de kernwapenproblematiek enkele weken terug ontvallen, dat hij het besluit van het kabinet tot nuclearisering van de Lance betreurde.
Hij slikte het weer haastig in. Hij had er zelf aan meegewerkt. Het is echter onmiskenbaar dat in het CDA de weerstand tegen uitbreiding van het kernwapenarsenaal groeit. Daarin verschilt het CDA dan van het eigen kabinet, dat met minister Scholten op de VVD-lijn opereert.
Ondertussen worden de verschillen natuurlijk,geheel volgens beproefd CDA-recept weggemasseerd en dekt het CDA het kabinetsbeleid.
Als het gaat om de opstelling tegenover de regeringspartijen, dan zal dat onvermijdelijk telkens weer afgemeten moeten worden aan hun feitelijke houding tegenover onaanvaardbare voorstellen van het kabinet. En dan kan niet worden ontkend, dat in de hoofdzaken van het sociaal-economisch beleid en in zaken van Vrede en Veiligheid de VVD-opstelling nog altijd die van Wiegel is.

De VVD mag dan wel klagen, dat ze door de P.v.d.A. vooral wordt gezien als verdediger bij uitstek van gevestigde machten en belangen, ze demonstreert in de politieke praktijk dat telkens weer. Het CDA is ervoor aansprakelijk dat die kabinetslijn kan worden doorgetrokken, al demonstreert zij de onvrede keer op keer.
Dat alles is van belang nu het ernaar uitziet, dat een nieuwe krachtmeting op komst is. In december j.1. heeft het kabinet de korting op de sociale uitkeringen verdedigd met het argument dat ook na de korting de sociale uitkeringen in de pas zouden blijven lopen met de lonen. Dat argument kan het kabinet niet meer gebruiken. Als de nieuwe korting per 1 juli wordt doorgevoerd zullen de sociale uitkeringen 0,5 tot een heel procent achterblijven bij de lonen. En dat is dan nog exclusief incidenteel. Als je dat er bij telt, en

dat moet je natuurlijk doen om een beeld te krijgen van de werkelijkheid, dan betekent de nieuwe korting dat de ontvangers van sociale uitkeringen op een achterstand van 1 a 2% worden gezet.
De solidariteit van werkenden en niet-werkenden wordt bewust doorbroken. De bezuinigingslast wordt bij voorrang gelegd bij de mensen, die zich het minst kunnen verweren.
Vorig jaar zijn de inkomens 4 x modaal, d.w.z. boven een ton, er netto reëel met 2% op vooruitgegaan.
En dat gebeurt in een zorgelijke economische situatie, in een ontwikkeling, waarvan we dierbare woorden besteden aan een soberder levensstijl, energiebesparing, een andere oriëntering van de samenleving.

Het gaat,precies, zoals te voorspellen viel. Het CDA- program heette "Niet bij brood alleen".

Het CDA ging samen met de VVD. Niks geen andere samenlevingsverhoudingen. Op de winkel passen werd de hoogste wijsheid.
Goudzwaard, de klassiek verontruste AR, zei twee maanden terug "De vaart achter de totstandkoming van andere zeggenschapsverhoudingen en van nieuwe vormen van inkomensbeleid is er uit".
Ja, dat klopt. Een oppositie kan wel wat, soms veel tegenhouden. Ze kan geen nieuwe wetgeving tot stand brengen.
Heel de maatschappelijke hervormingswetgeving, door het vorige kabinet op stapel gezet, is of in de ijskast gezet of op de tweedehandsmarkt afgeleverd. Een WIR zonder arbeidsplaatsentoeslag. De Wet op de Stadsvernieuwing in de ijskast.
Het voorkeursrecht van gemeenten ontkoppeld aan onteigening tegen gebruikswaarden. Een nieuw ontwerp onteigeningswet, waarvoor het kabinet- Den Uyl weg moest, na twee jaar niet in zicht.
De Postbank wacht na anderhalf jaar nog steeds op een standpuntbepaling van het kabinet.
Vaststaat dat een progressief kabinet nieuwe taken had moeten aanpakken. Geen echte energiebesparingen zonder nieuwe energiewetgeving. Geen doorbraak naar deeltijd-

arbeid zonder nieuwe wetgeving over de arbeidstijd. Geen omzetting van winst in werk zonder wetgeving, waarin arbeidsplaatsenovereenkomsten, die dat regelen een wettelijke basis krijgen.
Er wacht een progressief kabinet handenvol werk.
De onrust in het CDA flakkert telkens weer op. Men ziet voor ogen, dat het kabinetsbeleid vastloopt, maar vreest de kiezers. De inzet wordt steeds duidelijker: al of niet doorgaan met de VVD. Het CDA valt terug op de oude uitweg het kabinet mag geen inzet zijn van de verkiezingen.

Wat is dat voor onzin? Als het kabinet z'n periode volmaakt zal het natuurlijk inzet van de verkiezingen zijn. Daar dienen nu juist verkiezingen voor.
Van Agt, zegt men, hoeft geen lijsttrekker te zijn.
0, nee? Natuurlijk behoort hij lijsttrekker te zijn.
Dat is een democratische plicht van een minister-president.
Dat is een eis van politieke duidelijkheid. We zouden hem in de verkiezingsstrijd trouwens voor geen geld willen missen. Komt het kabinet eerder ten val, dan liggen de kaarten anders, afhankelijk van de opstelling van partijen, die tot de val van het kabinet leiden. Maar dat is een verantwoordelijkheid van de regeringspartijen, niet de onze.
Er wacht een progressief kabinet handenvol werk. De vraag of de P.v.d.A. dat werk weer zal kunnen verrichten wordt beslist door haar geloofwaardigheid.
Ik heb er nooit twijfel over laten bestaan, dat de konsekwentie van minder economische groei is, dat er minder inkomensgroei zal kunnen zijn. Dat teruggang voor hogere inkomens onvermijdelijk is. Ik herhaal ook hier: inkomensmatiging is geen uitvinding van kapitalisten, ze iS de konsekwentie van zuinig omgaan met energie en grondstoffen, van onze wil het milieu te ontzien, van onze opvatting over de noodzaak van het delen van werk. Tienduizenden, straks honderdduizenden vrouwen hebben een gelijk recht op werk. Dat is overtuiging, het kan ook. Maar het vereist beperking van inkomens en een ingrijpende hervorming van onze arbeidsorganisatie.

Als het congres uitspreekt dat het doel dat ons voor ogen staat, een vijfurige werkdag is, moeten wij ons bewust zijn dat de realisatie daarvan een lange weg zal vergen, veel inkomens offers zal vragen, veel scholing en aanpassing zal vergen. Het zal niet op een

koopje gaan.

Inkomenspolitiek is voor een progressief kabinet onontbeerlijk, ze kan alleen resultaat opleveren in nauwe samenwerking met de vakbeweging met FNV en CNV, die trouwens broederlijk samenwerken in het Europees Verbond van Vakverenigingen.
Terecht waarschuwt de economie-resolutie tegen een eenzijdige geleide loonpolitiek. Wat ons te doen staat is de voorwaarden scheppen, waaronder het verantwoord is dat ook werknemers loon laten staan voor werk. En daar lijkt het vandaag onder dit kabinet niet op.
De geloofwaardigheid van de P.v.d.A. is ook in het geding als het gaat om een politiek van Vrede en Veiligheid. Ik laat er geen misverstand over bestaan, dat wat wij ten diepste voorstaan, alleen gerealiseerd kan worden via bestaande strukturen. Dat betekent soms, ik laat er geen twijfel over bestaan, vuile handen maken.
In dit verband moet ik een enkele kanttekening maken bij de NAVO- evaluatie, die het congres vandaag heeft verricht. De voorwaarden die daarin werden gesteld voor het voortwerken in de NAVO gaan verder dan in Voorwaarts. Dat roept een zekere spanning op met de positie van de Kamerfraktie, die immers aan Voorwaarts verbonden is.
Het roept ook bij mij persoonlijk spanning op, want de eenzijdigheid die in enkele congres uitspraken van een doeltreffende vredespolitiek. Ik ga er vanuitm dat op weg naar een nieuwe verkiezingsprogram de discussie in de partij voort zal gaan.
Met alle ernst, die ons geboden is. Dat wat osn gemeenschappelijk voor ogen staat is duidelijk: we willen een allesomvattende inspanning om de rol van de kernbewapens terug te dringen, oorlog te voorkomen, een eind te maken aan het bedreigende en ontoelaatbare van de kernwapen-race. Over de weg om dat te bereiken zijn, dat bleek ook vandaag, verschillende inzichten.
Ik heb daaraan toe te voegen dat wat mij betreft, denken en doen gericht zal zijn op de verwezenlijking van het doel: de kernwapens verminderen en uiteindelijk afschaffen. Maar elke stap op die weg zal telkens getoetst moeten worden op zijn politieke gevolgen.
Mag ik ook nog 'ns zeggen dat heel veel van diskussie en initiatief in dat kabinet-Den Uyl juist gegaan is om te komen tot vermindering van de rol van de kernwapens, niet alleen in Nederland maar ook in Europa en tussen de machtsblokken.
Een geloofwaardige PvdA. De oppositie is niet machteloos, maar we zouden graag een

vuist willen maken in de regering. Dat perspektief is er stellig. Maar we zullen het alleen dichterbij brengen als we overal waar beslissingen moeten worden genomen, heldere standpunten weten te formuleren.
Werkgelegenheid bij minder groei; het kan, maar het vergt veel solidariteit van de werkenden.
De 600.000 mensen, die als arbeidsongeschikt uit het produktieproces zijn gestoten, weer enig perspektief geven.
De organisatie van ons arbeidsproces zó hervormen dat het niet alleen maar op de meest sterken en weerbaren is afgestemd.
De energievoorziening zó organiseren dat we geen kernenergie meer nodig hebber De verhouding tussen geïndustrialiseerde en arme landen zó hervormen dat we ons niet hoeven te schamen als we in de armoede van de Derde Wereld komen.
De bewapening beheersen, de ontwapening op weg helpen.
We leven inderdaad in de villawijken van de wereld en we beseffen het nauwelijks.
We zijn opgezogen door de welvaartsdrift en zetten amper de voet dwars.
Hoe verschaffen we de uitgebuitenen in de wereld de rechten, die wij - wij niet alleen - voor de eertijds geknechten verworven hebben.
Dat voor ogen houden, weg uit de gezapigheid. Daarvoor de instrumenten gereed houden, daartoe mensen bezielen, dat is wat ons bewegen moet.
En als het ons vervult en bezielt, dat komt er in dit kleine land weer een progressief beleid.